

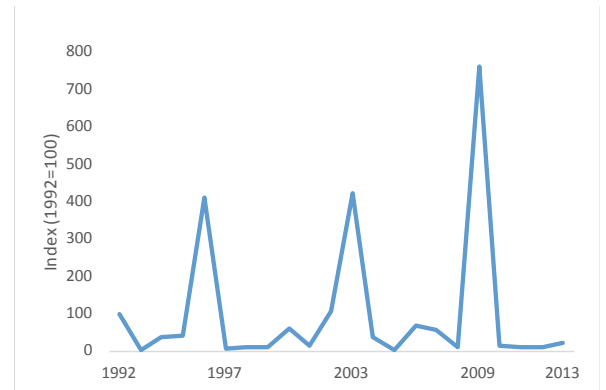
Afrikaanse migranten

Ook bij de dagvlinders hebben we Afrikaanse migranten. De distelvlinder moet elk jaar ons continent zien te bereiken door stevig door te vliegen en daarbij veel obstakels te overwinnen. Wat kan het Landelijk Meetnet Vlinders ons leren over deze trekvlinder?

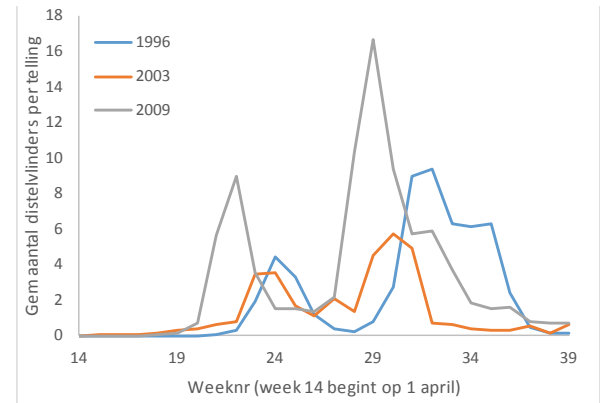
Tekst:
Chris van Swaay
De Vlinderstichting
& Calijn Plate
CBS

Het leven en de toekomst van deze migranten zijn uiterst onzeker: lukt het in voldoende aantallen de noordkust van Afrika te bereiken? Staat de wind gunstig voor de oversteek van de Middellandse Zee? Is er daarna voldoende voedsel in Europa te vinden? Om deze (en nog veel meer) redenen verschilt het aantal distelvlinders enorm van jaar tot jaar. De indexgrafiek (figuur 1) laat dit treffend zien: een beperkt aantal topjaren waarin het lukt om over te steken, maar een hoop jaren waarin er ergens iets is misgegaan.

De drie duidelijke topjaren waren 2003 (gemiddeld 26 distelvlinders per route), 1996 (42 vlinders per route) en de absolute topper - weet u het nog? - 2009 met gemiddeld 62 getelde distelvlinders per route. Wat is er nodig voor een topjaar? Om te beginnen moeten er al vroeg in het seizoen migranten binnenkomen. In 1996 en 2003 was dat in juni, in 2009 in mei het geval (figuur 2). Deze migranten leggen eitjes en daar komt een volgende generatie uit. Die vervolgeneratie is 1,5 tot

Figuur 1: Populatie-indexen van de distelvlinder (1992=100).

Figuur 2: Gemiddeld aantal distelvlinders per telling per week in 1996, 2003 en 2009.

Distelvlinder:
Afrikaanse migrant.

2 keer zo talrijk als de migrantenstroom. In ons klimaat met voldoende voedsel van goede kwaliteit is dit blijkbaar wat er mogelijk is.

Recent onderzoek heeft aangetoond dat de distelvlinders hierna op grote hoogte terugmigreren naar Afrika, waarbij ze vermoedelijk in de Sahelzone belanden. Hier is in november juist de regentijd en kunnen ze zich opnieuw vermeerderen. De vervolgeneratie steekt de Sahara over en plant zich in het Atlasgebergte in Noord-Afrika weer een of twee keer voort. Hierna gaan ze het opnieuw proberen door de Middellandse Zee over te steken om zich in Zuid-Europa te gaan voortplanten.

Maar heel vaak gaat er ergens wat mis. De regentijd in de Sahel blijft uit, de Sahara blijkt te groot, tegenwind op de Middellandse Zee, late nachtvorst in Zuid-Frankrijk, of wat dan ook. In de eerste 24 jaren van het Landelijk Meetnet Vlinders waren er drie topjaren.

Binnenkort komt er vast weer een. Dit jaar is wel sterke trek gemeld in het Midden-Oosten en zijn vlinders gezien op Cyprus en in Rusland. Als u dit leest is er wellicht een stroom migranten naar ons onderweg vanuit Rusland. Gelukkig laten ze zich bij de grens niet tegenhouden. En anders geldt voor volgend jaar: nieuwe ronde, nieuwe kansen.

Meetnet Vlinders

Het Landelijk Meetnet Vlinders is een samenwerkingsproject van De Vlinderstichting en het CBS, in het kader van het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM), in opdracht van Economische Zaken. Dankzij dit meetnet kunnen we de ontwikkelingen in de vlinderstand nauwgezet volgen. Alle hulp en medewerking is welkom. Wilt u meedoen, dan kunt u zich aanmelden bij De Vlinderstichting (info@vlinderstichting.nl) of tel. 0317 467346.

Calijn Plate (CBS): afscheid van het meetnet

Sinds 1994 ben ik intensief betrokken geweest bij de meetnetten van De Vlinderstichting. Het meetnet vlinders begon in 1990 en dus doe ik al bijna vanaf het begin mee. Ik heb daardoor veel veranderingen gezien: van 220 routes in 1994 tot nu zelfs zo'n 800 elk jaar. Minder bruine eikenpages, gentiaanblauwtjes, argusvlinders en kleine heivlinders maar weer méér bonte zandoogjes, boomblauwtjes en koninginnenpages. Van véél formulieren om te vertoetsen naar helemaal niets meer omdat nagenoeg alle gegevens online worden doorgegeven!

Mijn werk was om elk jaar de berekening van indexcijfers te verzorgen. Dat moet zo vroeg mogelijk in het jaar, zodat de resultaten op tijd waren voor het verslag naar de waarnemers in april. Ik vond het altijd weer spannend om de nieuwe gegevens van De Vlinderstichting te krijgen en daarmee aan de slag te gaan: "Hoe hebben ze het gedaan afgelopen jaar?"

"Heeft de kleine heivlinder het gered en zit de zilveren maan weer wat hoger?"

Verder was mijn werk om ervoor te zorgen dat het meetnet bruikbaar was voor beleids mensen. Sommige beleidsmatige belangrijke soorten werden in de begintijd niet goed bijgehouden, zoals het gentiaanblauwtje en de grote vuurvlinder. Daarom hebben wij samen met De Vlinderstichting gezocht naar andere methoden voor deze soorten. Op die manier bleef het meetnet voorzien in de informatiebehoefte van de overheid.

Naast vlinders kwam er in 1999 ook een libellenmeetnet met een vergelijkbare methodiek.

We zitten inmiddels in een stroomversnelling. Er is meer nadruk gekomen op de soorten van de habitatrichtlijn en naast aantalsontwikkeling is er nu ook de mogelijkheid om trends in verspreiding te berekenen dankzij allerlei nieuwe ontwikkelingen in analyse methoden en de vele verspreidingsdata van vlinders en libellen.

Per 1 augustus ga ik stoppen met werken en dat doe ik met gemengde gevoelens. Want ik vond het werken aan vlinders en libellen gewoon erg leuk. Ik genoot vooral van het enthousiasme en het doorzettingsvermogen van De Vlinderstichting maar ook van al die waarnemers die er toch maar voor zorgden dat we steeds voldoende gegevens binnen kregen om alle soorten goed te kunnen volgen.

Reuze bedankt hiervoor! En zet vooral door! Want zonder al die gegevens kunnen we niets zeggen over hoe het nu met de vlinders en libellen gaat.

Calijn Plate
Centraal Bureau voor de Statistiek